

Voorspelling loopt achter: Nederlandse bevolking groeit veel sneller dan gedacht

Posted on 1 maart 2023 by Jan H. van de Beek

door Jan van de Beek en Gerrit Kreffer

De voorspellingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van de bevolkingsgroei vallen steevast te laag uit. De laatste prognose, uit 2022, is nu al achterhaald. Als de immigratie doorgaat zoals de laatste vijf jaar, groeit de Nederlandse bevolking tot 2070 met 6 miljoen mensen. Dat is het dubbele van wat het CBS nu voorspelt.

De Staatscommissie die eind dit jaar moet rapporteren over de Nederlandse bevolkingsontwikkeling heeft te elfder ure om een extra scenario gevraagd: met een hoger migratiesaldo en dus meer bevolkingsgroei. Daar is alle reden toe.

Prognoses lopen vaak achter

Sinds 1950 brengt het CBS-bevolkingsprognoses uit. Toen had Nederland 10 miljoen inwoners en werd de bevolking geschat op 13 miljoen mensen in 1980. In 1965, Nederland had inmiddels 12,2 miljoen inwoners, steeg de verwachting naar 21 miljoen mensen in 2000, maar door de anticonceptiepil en emancipatie kwam het daar niet van. Maar de laatste decennia moeten de voorspellingen juist steeds weer naar boven worden bijgesteld. De 'Kernprognose 2022-2070' voorspelt 20,7 miljoen inwoners in 2070.

Bevolkingsprognoses hebben tot doel de meest waarschijnlijke omvang van de toekomstige bevolking te beschrijven. Ze spelen een belangrijke rol bij het vormgeven van beleid van Rijk provincies en gemeenten. Ze zijn basis voor de ruimtelijke ordening, bijvoorbeeld om voorzieningen als school- en woningbouw, op alle niveaus goed te kunnen plannen. Maar ze zijn ook onontbeerlijk bij thema's als migratie, onderwijs, arbeid, zorg, sociale zekerheid, infrastructuur, energievoorziening en sociale cohesie.

Een te lage inschatting van de bevolkingsomvang, kan meebrengen dat er te weinig woningen gebouwd worden. Zo geeft Jos Feijtel van het BZK-expertteam woningbouw aan, dat het CBS jarenlang te lage voorspellingen deed over de bevolkingsgroei.

Met name het immigratiesaldo, het verschil tussen immigratie en emigratie werd stelselmatig onderschat. Dit zou een rem gezet hebben op de woningbouw. De te lage inschatting van het aantal asielzoekers door de IND en het COA komt overigens niet door CBS-prognoses. Daar is het asieltopberaad van het ministerie van Justitie en Veiligheid voor verantwoordelijk.

Kamer vraagt om inzicht

In de motie-Dijkhoff vroeg de Tweede Kamer in september 2018 aan het kabinet de demografische ontwikkelingen in kaart te brengen. Dat leidde in 2021 tot het rapport Verkenning bevolking 2050 van het NIDI en het CBS en in 2022 tot instelling van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050. Deze commissie moet kabinet en Kamer eind dit jaar adviseren over scenario's, beleidsopties en handelingsperspectieven in relatie tot de maatschappelijke gevolgen van de

demografische ontwikkelingen tot ten minste 2050.

In een technische sessie met de Tweede Kamer vertelde de commissie, dat ze in eerste instantie uit wilden gaan van de zeven varianten van bevolkingsomvang en -samenstelling in 2050 zoals opgenomen in het CBS/NIDI rapport uit 2021. Daartoe behoort onder andere een variant getiteld 'Lage Migratie'.

'Extra hoog scenario'

Maar omdat de immigratie de laatste jaren steeds hoog is, zoekt de commissie nog naar een extra scenario met Hoge Migratie, waarbij van een hoger migratiesaldo voor de komende jaren wordt uitgegaan. Vicevoorzitter Monika Sie Dhian Ho van de Staatscommissie zei op 2 februari in de Tweede Kamer dat 'we gaan kijken of we een hoog scenario kunnen berekenen met een hoger migratiesaldo dan tot nu toe is aangenomen.

Het is hoogst zinvol dat de commissie hiernaar op zoek is, want het rapport van de commissie zal snel in een lade verdwijnen als het migratiesaldo inderdaad hoger blijft. Verder zal de eerstkomende CBS-prognose nieuwe cijfers voor 2070 brengen, dus een beperking van de scenario's tot 2050 kan het rapport minder relevant maken.

Een bevolkingsprognose met hoge migratie

Zou een hoger migratiesaldo veel uitmaken voor de bevolkingsomvang in Nederland? Dat is ook gelet op de politieke discussie over migratie in Nederland en Europa een relevante vraag. Wij hebben niet de geavanceerde modellen van het CBS, maar kunnen wel laten zien wat er gebeurt in een eenvoudig demografisch model.

In dit model gaan wij uit van basisaannames in de recente CBS-prognose en berekenen we drie scenario's waarin van een hoger migratiesaldo wordt uitgegaan.

> *Voor de demografen: Het basismodel heeft als startpopulatie de voorspelling uit de CBS-prognose voor 2023, gaat uit van kindertal voor eerste generatie en voor autochtonen en tweede generatie zoals in CBS-prognose, gaat uit van sterftekansen zoals in CBS-prognose, heeft steady state remigratiekans voor de eerste generatie gelijk aan de CBS-prognose*

(73,8%) en is qua migratiesaldo voor de eerste generatie gelijk aan de CBS-prognose (73.700), maar wel met dien verstande dat in ons basismodel het migratiesaldo constant is en in de CBS-prognoses niet.

Met 'migratiesaldo' bedoelen we hier het aantal immigranten minus het aantal emigranten in een bepaald jaar, waarbij we uitsluitend kijken naar immigranten van de eerste generatie. Autochtonen en de tweede generatie laten we buiten beschouwing. Het gaat ons hier immers om de bijdrage van 'nieuwe' immigranten aan de bevolkingsgroei. In ons basisscenario is het aantal remigranten onder de tweede generatie en autochtonen overigens vrijwel gelijk aan de CBS-prognose (circa 17.600).

In onderstaande grafiek geeft de gestippelde lijn de CBS-prognose weer en de gele lijn ons basisscenario. Het basisscenario heeft als doel om te kijken of ons scenario in lijn ligt met de CBS-prognose en dat blijkt behoudens relatief kleine verschillen het geval te zijn. In de CBS-prognose groeit de bevolking tot 2070 met 2,8 miljoen inwoners tot 20,4 miljoen inwoners. Het basisscenario zit daar een fractie boven. Beide scenario's gaan uit van een jaarlijks migratiesaldo van bijna 75.000.

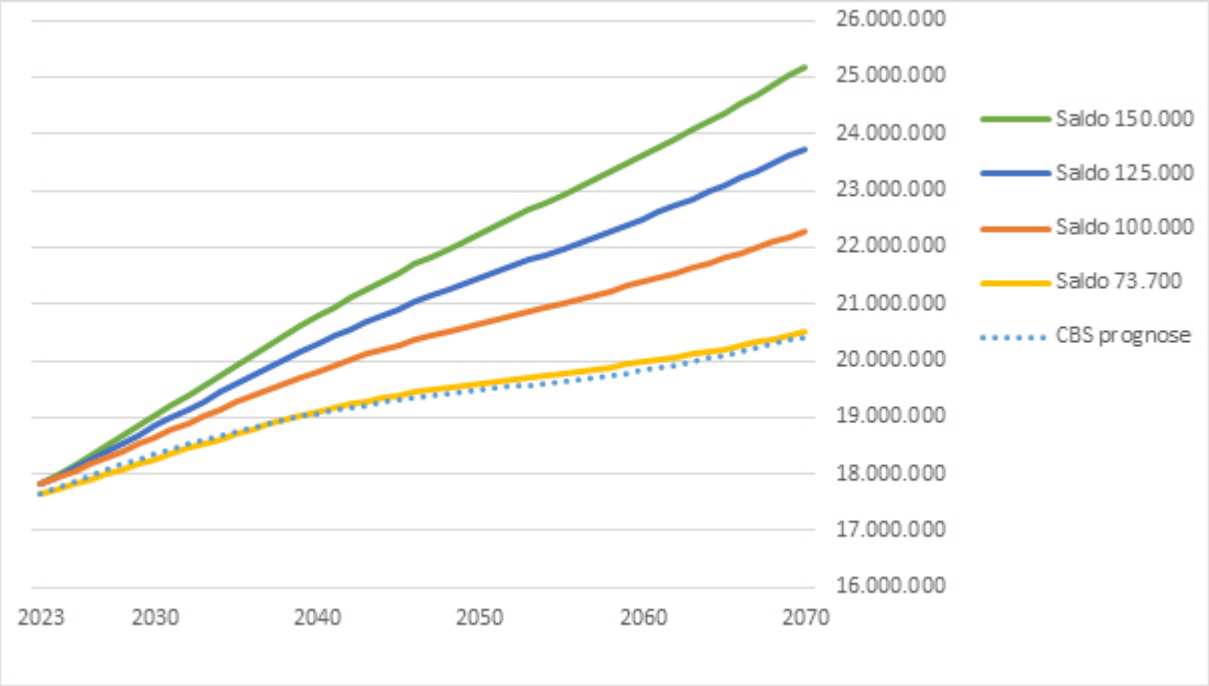
Drie hoge migratiescenario's

De drie hoge migratiescenario's in de grafiek laten zien wat er gebeurt als het migratiesaldo steeds 25.000 per jaar hoger ligt, dus 100.000, 125.000 en 150.000 per jaar tot 2070. Dit zijn de oranje, blauwe en groene lijn in de grafiek. Die lijnen beginnen in 2023 overigens een stukje hoger omdat de CBS-prognose nu alweer achterhaald is: de bevolking telde op 1 januari 2023 ongeveer 165.000 zielen meer dan het CBS een paar jaar terug voorzag.

De oranje lijn gaat uit van het gemiddelde migratiesaldo van de laatste 10 jaar, ongeveer 100.000 personen per jaar. In dit scenario groeit de bevolking tot het jaar 2070 met 4,5 miljoen personen tot totaal 22,3 miljoen inwoners.

De blauwe lijn gaat uit van het migratiesaldo over de afgelopen vijf jaar van gemiddeld ongeveer 125.000 personen en levert tot 2070 een bevolkingsgroei op van 5,9 miljoen mensen. De bevolking telt dan in 2070 23,7 miljoen zielen.

Dan de groene lijn. Die laat zien wat er gebeurt als het jaarlijks migratiesaldo nog eens 25.000 personen hoger is. In dit scenario groeit de bevolking tot 2070 met 7,4 miljoen zielen tot 25,2 miljoen. Er is een vuistregel af te leiden uit deze rekenexercitie: elke 25.000 hoger jaarlijks migratiesaldo betekent tot 2070 een extra bevolkingsgroei van 1,5 miljoen mensen.

Dit zijn weliswaar hoge scenario's, maar ze zijn niet zonder meer onwaarschijnlijk. Het jaarlijkse migratiesaldo ligt over de afgelopen tien jaar gemiddeld boven de 100.000. Het migratiesaldo neemt deze eeuw bovendien trendmatig toe. En ook de wereldbevolking – en daar komen de immigranten uit voort – neemt deze eeuw verder toe.

Als het gemiddelde migratiesaldo niet 75.000 is zoals het CBS becijferde, maar 125.000 (het blauwe scenario) dan moet Nederland 3 miljoen meer inwoners accommoderen dan het CBS nu voorspelt. Om een idee te geven: dat is even veel als het opgetelde huidige aantal inwoners van de provincies Limburg, Groningen, Drenthe, Flevoland en Zeeland. De zoektocht van de Staatscommissie naar een Hoog Scenario is realistisch – en dus verstandig.

Jan van de Beek *is wiskundige en cultureel antropoloog.* ***Gerrit Kreffer*** *is demograaf. Ze waren beide medeauteur van het rapport 'Grenzeloze verzorgingsstaat' (2021).*

Wynia's Week *houdt de bevolkingsontwikkeling zorgvuldig bij. Hier* ***het dossier****.*

Wynia's Week *wordt gedragen door de donateurs. Doet u mee? Doneren kan* ***HIER****. Hartelijk dank!*